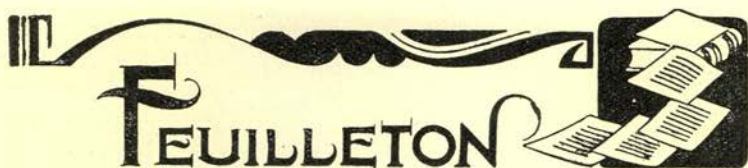

FEUILLETON

„KIESPIJN-SERENADE”

Iedere pijn heeft haar eigen karakter, zooals een mensch een persoonlijk karakter heeft; alleen met dit verschil dat er géén karakterlooze pijnen zijn, wèl karakterlooze menschen. Ook in dit opzicht staan de pijnen dus boven de menschen. Men voelt zich dan ook zéér terecht aan pijnen onderworpen, zij overheerschen en beheerschen ons volkomen. Ik moet erkennen dat hunne methode van heerschen, dictatoriaal, zelfs tyranniseerend als zij is, niet past in een democratischen staat als de onze. Maar daar staat direct tegenover dat zij den mensch leeren bukken, buigen en ootmoedig zijn op een uiterst democratische wijze, zonder ondersheids des persoons, zonder te letten op rang en stand, op ras of afkomst.

Ook kiespijn is een pijn met een sterk uitgesproken eigen karakter.

Wanneer wij ons neerzetten om de eigenschappen van een karakter te beschrijven, dienen wij in de eerste plaats een groote objectiviteit in acht te nemen. Het wil mij voorkomen dat wij hierin ten opzichte van het karakter van kiespijn zijn tekort geschoten.

Wij zijn er zoo aan gewend geraakt om te zeggen dat deze pijn een „gemeene” pijn is. Het tegenovergestelde is echter waar, want kiespijn is een eerlijke, oprechte pijn. Het is een pijn met een gaaf en zuiver karakter, omdat zij vrij is van alle bijgedachten aan ziekenhuis, verborgen kwalen en doodgaan. Kiespijn is een zuivere pijn, zonder eenige pretenties. Zij wil niet meer schijnen dan zij is. Hier toont de pijn zich in al haar grootheid en macht. Bovendien is zij strikt eerlijk omdat zij, zooals ik reeds opmerkte, in de keuze van haar sslachtoffers geen onderscheid maakt. Dominé's, wereldheerschers, dichters, maar ook tandartsen, zij worden niet gespaard. Zij worden allen teruggebracht tot hetzelfde plan, den toestand waarin de mensch wordt heen en weer geslingerd tusschen heftige opstandigheid en ongekende machteloosheid.

Gij veronderstelt misschien dat een man als Mussolini door kiespijn niet gekweld en terneergeslagen zal kunnen worden en gij denkt daarbij aan zijn naar den uiterlijken schijn zoo machtig kauwapparaat zooals hem dat door teekenaars wordt toegemeten. Ik maak er U op attent dat het zelfs bij een dictator niet gaat om de kwantiteit maar om de kwaliteit.

Kiespijn let niet op uw nachtrust, verdiend of niet verdiend. En ook niet op het feit dat gij „den zevenden dag” zult rusten. Kiespijn zou daarom een indringerige en brutale pijn zijn? Maar, mijn lezers, weet ge wel dat dit de meest bescheiden pijn is die er bestaat? Zij stelt zich, wat haar terrein van actie betreft, tevreden met slechts het tiende gedeelte van een vierkante millimeter blootliggende zenuwdraad. Minder kan ook al bijna niet! Ondanks deze bescheidenheid siert haar karakter de eigenschap dat zij zéér positief en overtuigend is. Men twijfelt er niet aan, men weet wat men er aan heeft.

Wilhelm Busch maakte mij er opmerkzaam op, dat kiespijn bovendien de eigenschap heeft om al onze levensenergie op één punt te concentreren.

„Das Zahnweh, subjectiv genommen
Ist ohne Zweifel unwillkommen ;
Doch hat's die gute Eigenschaft
Dass sich dabei die Lebenskraft,
Die man nach aussen oft verschwendet,
Auf einen Punkt nach innen wendet,
Und hier energisch konzentriert.”

Al moge het dan waar zijn dat kiespijn een zóó ouderwetsche pijn is dat zij eigenlijk in deze eeuw niet meer mocht voorkomen, erkend moet worden dat zij zich wondergoed heeft weten aan te passen bij de tijdsomstandigheden. Vormt zij niet, juist in onzen tijd, een prachtig object van werkverschaffing? Ik denk aan de duizenden hoofden van gezinnen over onze gansche aarde verspreid, die aan de bestrijding van kiespijn een stukje brood verdienen en aan de „Gevleugelde woorden op Rijn uit de Gezondheidsleer” :

„Een kiezentrekker slaat uit rotte kiezen geld,
Terwijl dit werk soms nog den armen lijder kwelt.
Wilt Gij uw goed gebit bewaren in uw mond,
Zoo houdt door reinigen uw tanden steeds gezond.”

Wanneer men over kiespijn meent te kunnen oordeelen, nogmaals, men betrachte de noodige objectiviteit. Nog een dezer dagen noemde een mijner kennissen, overigens een keurige vent, kiespijn een „rot-pijn”. Hij zag daarbij weer totaal over het hoofd dat niet de pijn rot was, maar de kies.

Ondanks dit alles zijn er mensen die niet van kiespijn houden, zooals ook uit de literatuur van de grootste denkers en dichters maar al te duidelijk blijkt.

Shakespeare beweerde zelfs dat er nog nooit een wijsgeer was opgestaan die kiespijn geduldig kon verdragen.

In zijn „Much Ado About Nothing” las ik :

Antonio: Therein do men from children nothing differ.

Leonato: I pray thee, peace! I will be flesh and blood;
For there was never yet philosopher
That could endure the tooth-ache patiently,
However they have writ the style of gods
And made a push at chance and sufferance.”

Zelfs Schopenhauer moest, ondanks de beste „Wille und Vorstellung” erkennen :

„Einunddreissig gesunde Zähne bereiten dem Menschen nicht so viel Freude, wie ihm ein einziger kranker Zahn Schmerzen verursacht”.

De Engelsche dichter Thomas Hood was het trouwens, zonder hierover met hem te hebben gecorrespondeerd, volkomen met hem eens.

Hij schreef in 1799 :

„Of all our pains, since man was curst,
I mean of body, not the mental,
To name the worst among the worst.
The dental sure is transcendental.”

Zelfs Felix Timmermans, de levenslustige, de man in wiens humor alle ellende en narigheid versmelt en zich oplost, weet wat kiespijn is.

Hoe had hij anders in zijn „Boerenpsalm” een zoo zuivere voorstelling kunnen geven van den stand van zaken tijdens kiespijn. Ik las daar hoe Boer Wortel in zijn latere levensjaren getroost en gesterkt wordt door zijn blinde dochttertje Amelieken, „die uw hart met rust bevredigt zelfs als ge van tandpijn op uwen stoel zit te schudden en te daveren.”

Wat Schiller betreft, ben ik niet zeker. Wanneer ik zoo van hem lees:

„In die Tiefe muss du steigen
Soll sich dir das Wesen zeigen”,

dan krijg ik sterk den indruk dat deze gedachte is ontstaan toen een tandarts in een van zijn kiezen zat te peuteren.

Wel weet ik zeker, dat het er in den mond van Goethe niet goed moet uitgezien hebben. Het is mij een raadsel hoe die man met zooveel kiespijn nog tijd overhield om zich met alles en nog wat te bemoeien.

In zijn brieven aan Charlotte von Stein vormt de kiespijn dan ook een geregeld onderwerp der correspondentie.

17 Juli 1777 had hij een flinke kiespijn en voelde zich weinig behagelijk.

6 Sept. 1777 zelfs een dikke wang, en wat het ergste was, hij kon zich niet aan de dames vertoonen"... und muss nun inne sitzen und warme Kräutermilch im Mund haben, und kann nicht auf Misels ausgehn, es wird ein verfluchter Streich seyn, wenn ich mit verzognem Gesicht soll die Maidels belügen."

12 Sept. 1777. Nog steeds is zijn wang dik en moet hij thuis blijven. „Es ist viel Uebel in einem kleinen!... was für wunderbare Operationen muss mein Kopf machen!... und doch sind nur wenig Dinge die drinn auf und abgehen wie's Firmament über unsern Häupten."

13 Sept. 1777. Eindelijk is het over! „...ich singe Psalmen dem Herrn der mich aus Schmerzen und Enge wieder in Höhe und Herrlichkeit gebracht hat."

14 Sept. 1777. Als slot van dezen naren tijd schrijft hij aan Charlotte von Stein dat hij nog wel eens een dag kiespijn zou willen hebben om de vreugde van den daarop volgenden dag nog eens mee te maken.

Dit is, lezer, de ware levenshouding-

Den 13en Juni 1781 heeft de wijn van zijn vriend Knebel hem weer een flinke kiespijn bezorgd. Ook in Augustus van het volgende jaar was het weer heelemaal mis. Van 21—23 October was Charlotte het slachtoffer. Zijn machteloos medelijden met haar kon niet beletten dat hij zelf den 26en October weer thuis moest blijven en den 27en zich zelfs aan het Hof moest verontschuldigen wegens kiespijn „Weil es gar leicht erregt und Arg wird." Het was, wat dit betreft, een lastig jaar voor hem, want ook in December moest hij Charlotte zijn leed weer klagen. Ook 1783 hangt van kiespijnen en dikke wangen aan elkaar. „...man sieht

dass allerley im Körper stickt das nicht weis wohin es sich resolviren soll." Het volgend jaar was de beurt weer aan Charlotte. Heerlijke wisselwerking tusschen twee gelieven. Want in 1785 kreeg hij zelf weer zijn volle portie.

Den 7en April schijnt het heel erg te zijn geweest. „...der Kopf ist mir eingenommen". In Juni voor de afwisseling weer eens een dikke wang. Den 3en September bijt hij zich een tand uit en schrijft aan Charlotte: „Verzeih dass ich gesternabend nicht mit dir ging; ich hatte meinen Zahn verbissen und wollte von dem Schmerz nichts merken lassen..."

Op 37-jarigen leeftijd krijgt hij ineens nog een verstandskies. Ook dat ging weer gedurende enkele maanden gepaard met veel pijn en een dikke wang. Den 4en April 1786: „Eigelhardt hat mein Geschwürgen aufgedrückt und verkündigt mir noch einen Zahn der wird mir doch endlich die Schwaben Weisheit bringen." Pas den 25en Mei kan hij aan Charlotte schrijven: „Ich bin recht wohl, nur meine Lippe ist noch nicht in ihre Gränzen zurück."

Dat iemand die op een dergelijke manier met zijn tanden en kiezen heeft getobd nog de moed en de lust heeft om er een raadseltje aan te wijden, is mij een raadsel. Toch dichtte hij:

„Die besten Freunde die wir haben —
 Sie kommen nur mit Schmerzen an,
 Und was sie uns für Weh getan,
 Ist fast so gross als ihre Gaben.
 Und wieder, wenn sie Abschied nehmen,
 Muss man zu Schmerzen sich bequemen."

Ook onze vrome vader Cats is niet met 32 tanden en kiezen in het graf gedaald. Ook hem moest een belangrijk deel van zijn dichterlijke onbezonnenheid en vrijpostigheid zijn verstoord door het „vinnig nat" dat „hem quam zygen uyt'et hoofd" en gaten in zijn kiezen maakte.

„Dit been was my een weerdig lit,
 Het beste deel van mijn gebit
 Maar siet, een slim en vinnig nat
 Dat maakte daarin menig gat:
 Het quam mij zygen uyt 'et hoofd,
 En 't heeft mij menigmaal berooft
 Van spijs en dranck, en soete rust,
 Ja schier van alle 's werelts lust;

Want at ick kout, of lau, of heet,
 't En was mij niet als enckel leet,
 Soo dat ick met verlangen socht,
 Wie mij hier van verlossen mocht,
 Wie mij mocht weesen desen tant,
 Voor mij wel eer een waardig pant."

In dien zelfden tijd liet een andere dichter een kies trekken. Zijn naam is onbekend gebleven maar zijn vrouw heette Jutje. Misschien dat hij dus geïdentificeerd kan worden. In ieder geval schijnt het nogal „ingrijpend” te zijn geweest.

„Wat drommel doe je met dit Yser in mijn tanden
 Hou Meester Jurriaan, hou op je doet me sier,
 Help Jutje, lieve wijf, och Fop, ik wringk mijn handen
 Siet, siet, ick swijm, loop heen, hael Doctor Lubbert hier."

Terwille van de objectiviteit heb ik mijn eigen oordeel over kiespijn laten volgen door de uitlatingen van anderen.

De meeningen loopen nogal uiteen. Dit is trouwens met alle onderwerpen het geval. De een z'n brood is de ander z'n dood! of, zooals in de oude gezondheidsleer staat geschreven:

„Een kiezentrekker slaat uit rotte kiezen geld,
 Terwijl dit werk soms nog den armen lijder kwelt."

Hoofdzaak is, dat men ook ten opzichte van kiespijn voorzichtig moet zijn in zijn oordeel. Ook deze „medaille” heeft twee kanten. In ieder geval past ons een woord van dankbaarheid dat we in ons kauwapparaat een orgaan hebben dat we nu eens heerlijk kunnen laten verzorgen en vertroetelen. Als we dat met alle organen van ons lichaam op dezelfde wijze konden laten doen dan zouden we zóó oud worden dat we het eind van deze crisis nog meemaakten, maar ... dat zou een kostbare geschiedenis worden en van den achturigen werkdag zouden we een belangrijk gedeelte in een of andere stoel doorbrengen.

Arnhem, December 1938.

R. W. BROEKMAN.

